

Dr. Piotr Czarny

Jagiellonen-Universität Krakau (Polen)

**„Die Rechtsprechung des Trybunał Konstytucyjny
zur Beteiligung Polens an der europäischen Integration“
(THESEN)**

1. Die Verfassung Polens von 1997 war das erste Grundgesetz in den mitteleuropäischen Staaten, das die Probleme des EU-Beitritts unmittelbar erwähnte. Die Verfassungsbestimmungen betreffen das Ratifikationsverfahren des Beitrittsvertrages und den Platz der EU-Rechtsakte in der innenstaatlichen Rechtsordnung. Trotzdem hat die Mitgliedschaft Polens in der EU sehr viele verfassungsrechtlichen Fragen ausgelöst.

2. Das Trybunał Konstytucyjny (Verfassungsgericht) hat sich schon in fünf Entscheidungen mit Problemen der europäischen Integration beschäftigt. Drei Urteile davon betreffen grundsätzliche innenstaatliche Aspekte der Mitgliedschaft, nämlich das Ratifikationsreferendum, die Zusammenarbeit zwischen der Regierung und den beiden Kammern des Parlaments in Europa-Angelegenheiten und die Wahlen zum Europäischen Parlament.

3. Grundlegende Bedeutung hat das Urteil vom 11. Mai 2005, in dem die Vereinbarkeit des Beitrittsvertrages (mit Zusatzprotokollen) mit der polnischen Verfassung festgestellt wurde. Diese Entscheidung ist für die Zukunft besonders wichtig, weil sie vom Plenum des Gerichts (ohne Sondervoten) angenommen wurde; sie ist also für die Spruchkörper des Verfassungsgerichts bindend.

4. Nach der Meinung des polnischen Verfassungsgerichts ist die EU eine internationale (und keine supranationale) Organisation. Die Mitgliedstaaten bleiben souveräne Rechtssubjekte. Aus den Prinzipien der Oberherrschaft des Volkes und des Vorranges der Verfassung folgt, dass die zulässige „übergesetzliche“ Geltung des von der EU als internationaler Organisation geschaffenen Rechts den Vorrang der Verfassung nicht in Frage stellt.

5. Das Verfassungsgericht hat die Möglichkeit einer Kollision zwischen der Verfassung und dem EU-Recht gesehen. Obwohl die EU eine internationale Organisation ist, soll ein potenzieller Widerspruch nicht nach den herkömmlichen Regeln (besonders jenen Konzeptionen, die die Beziehungen zwischen staatlichem Recht und Völkerrecht regeln) gelöst werden. Falls die Kollision nicht im Wege der „EU-Rechts-freundlichen“ Auslegung der Verfassung geklärt werden kann, bleibt die Letztentscheidung dem polnischen Verfassungsgeber vorbehalten. Er darf die Verfassung entsprechend ändern. Wenn dies nicht passiert, kommen Bemühungen in Frage, das EU-Recht zu ändern, oder (im äußersten Fall) die Kündigung des Beitrittsvertrages.

6. Im zweiten für die Integration wichtigen Urteil hat das polnische Verfassungsgericht festgestellt, dass die Vorschriften der Strafprozessordnung, die EU-Richtlinien umsetzen, verfassungswidrig sind, soweit sie die Auslieferung polnischer Bürger zulassen. Nach dem Gericht war diese Regelung mit dem Wortlaut der Verfassung und einem gewissen Mindestmaß des verfassungsrechtlichen Schutzes der polnischen Bürger unvereinbar. Das Verfassungsgericht hat aber das Inkrafttreten der Entscheidung so lange wie möglich verschoben. Inzwischen wurde eine entsprechende Verfassungsänderung angenommen. Das war ein Paradebeispiel für die Lösung einer Kollision durch die Anpassung des Verfassungsrechts an das EU-Recht.

7. Die Rechtsprechung des polnischen Verfassungsgerichts in Angelegenheiten der EU ist nicht originell. Sie ist stark von ausländischen Meinungen und Konzeptionen beeinflusst. Im Urteil vom 11. Mai 2005 hat das polnische Verfassungsgericht sogar ausdrücklich auf die Ausführungen des deutschen Bundesverfassungsgerichts und des dänischen Obersten Gerichts verwiesen. Man kann allgemein sagen, dass das polnische Verfassungsgericht zum Kreis jener Gerichte in den EU-Mitgliedstaaten gehört, die sehr stark den Vorrang der staatlichen Verfassung vor dem EU-Recht hervorheben.

Dr. Piotr Czarny

Uniwersytet Jagiellonski Krakova (Polija)

**„Polijas Konstitucionālā tribunāla (*Trybunał Konstytucyjny*) prakse
par Polijas piedalīšanos Eiropas integrācijas procesā“
(TĒZES)**

1. 1997. gada Polijas konstitūcija bija pirmais pamatlikums Vidusaustrumeiropas valstīs, kas nepastarpināti runāja par problēmām, iestājoties Eiropas Savienībā. Konstitūcijas normas skar pievienošanās līguma ratifikācijas procesu un ES tiesību aktu vietu nacionālajā tiesību sistēmā. Bez tam Polijas dalība ES radīja ļoti daudzas konstitucionāli tiesiskas problēmas.

2. Konstitucionālais tribunāls jau piecos nolēmumos risinājis Eiropas integrācijas problēmas. Trīs spriedumi skar principiālus nacionālus dalības aspektus, proti, ratificējošo referendumu, valdības un abu parlamenta palātu sadarbību, risinot Eiropas jautājumus, kā arī Eiropas Parlamenta vēlēšanas.

3. Būtiska nozīme ir 2005. gada 11. maija spriedumam, ar kuru tika konstatēta pievienošanās līguma (ar papildus protokoliem) savienojamība ar Polijas konstitūciju. Šis nolēmums ir īpaši nozīmīgs nākotnei, jo to pieņēma tiesas kopsēde (bez tiesnešu atsevišķām domām); tādējādi tas ir saistošs konstitucionālās tiesas orgāniem.

4. Saskaņā ar Polijas Konstitucionālā tribunāla viedokli ES ir starptautiska (nevis pārnacionāla) organizācija. Dalībvalstis saglabā savu kā tiesību subjektu suverenitāti. No tautas kā augstākā varas nesēja un konstitūcijas augstākā juridiskā spēka principiem izriet, ka ES kā starptautiskas organizācijas radīto tiesību pieļaujamā „likumiem pāri stāvošā” spēkā esamība neapšaubā konstitūcijas augstāko juridisko spēku.

5. Konstitucionālais tribunāls saskatīja konstitūcijas un ES tiesību kolīzijas iespējamību. Kaut gan ES ir starptautiska organizācija, potenciālās pretrunas nav risināmas ar parastajām metodēm (it īpaši ar koncepcijām, kas regulē attiecības starp nacionālajām un starptautiskajām tiesībām). Ja kolīziju nevar atrisināt, „ES tiesībām draudzīgi” iztulkojot konstitūciju, izšķirošo

lēmumu pieņem Polijas likumdevējs ar konstitūcijas izdošanas tiesībām. Tas attiecīgi drīkst grozīt konstitūciju. Ja tas nenotiek, atliek censties izmainīt ES tiesības vai (ārkārtas gadījumā) vienusēji lauzt pievienošanās līgumu.

6. Otrā integrācijai svarīgā spriedumā Polijas Konstitucionālais tribunāls konstatēja, ka kriminālprocesa likuma normas, kas ievieš ES direktīvas, ir antikonstitucionālas, kad tiek pieļauta Polijas pilsoņu izdošana. Saskaņā ar tribunāla viedokli šī norma nav savienojama ar konstitūcijas tekstu un Polijas pilsoņu konstitucionāli tiesiskās aizsardzības zināmu minimālo standartu. Taču Konstitucionālais tribunāls atlika nolēmuma stāšanos spēkā. Pa šo laiku tika attiecīgi grozīta konstitūcija. Tas ir lielisks piemērs, kā risināt kolīzijas, konstitucionālās tiesības saskaņojot ar ES tiesībām.

7. Polijas Konstitucionālā tribunāla prakse ES jautājumos nav oriģināla. To spēcīgi ietekmē ārvalstu viedokļi un koncepcijas. 2005. gada 11. maija spriedumā Polijas Konstitucionālais tribunāls izteikti norādīja uz Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas un Dānijas Augstākās tiesas viedokļiem. Vispārinot varam apgalvot, ka Polijas Konstitucionālā tribunāls ir no tām ES dalībvalstu tiesām, kas ļoti spēcīgi uzsver nacionālās konstitūcijas augstāko juridisko spēku pār ES tiesībām.¹

¹ No vācu valodas tulkoja *Laila Niedre*